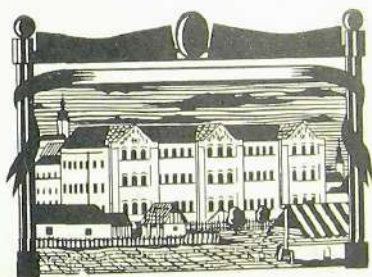

NA IZVORIMA HISTORIJE

PRIVREDA HRVATSKE XVII-XIX STOLJEĆA

ŠKOLSKA KNJIGA ZAGREB

STRUCNI RECENZENT
MACA VRBETIĆ

PRIVREDA HRVATSKE
XVII.-XIX. STOLJEĆA
IZBOR GRAĐE

Priredila
Dr. MIROSLAVA DESPOT

ŠKOLSKA KNJIGA — ZAGREB 1957

I. PRVI PRODOR MERKANTILIZMA (DOBA LEOPOLDA I., 1657—1705, I KARLA VI., 1711—1740)

1. ČABARSKA MANUFAKTURA I NJENI PROIZVODI POTKRAJ XVII. STOLJEĆA

Godine 1651. osnovao je Petar Zrinski u Čabru manufakturu željeza, prvu dosad poznatu u Hrvatskoj. O njoj nalazimo vijesti u spomenici čabarske župe. U manufakturi su se izrađivali čavli, potkove, opreme za kuhinju, željezne šipke za kovanje čavala, obruči, mužari i t. d. Gotova željezna roba i željezo razvozili su se po Hrvatskoj, a iz bakarskog skladišta preko mora u inozemstvo. Nekoliko predmeta posjeduje Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu. Kad su 1670. Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan zbog urote poduzete protiv dvora utamničeni, zaplijenjena su sva njihova imanja, pa tako i Čabar. Te je godine bilo u Čabru zaposleno 200 radnika. Potkraj XVII. st. prodala je ugarska komora sva nekadašnja imanja Zrinskih u Primorju s Čabrom., Brodom, Ozljem i Ribnikom austrijskoj komori. Novi vlasnik posvetio je manufakturi veliku pažnju. Opisao ju je u XVIII. st. B. Hacquet u djelu »Oryctographia Carniolica«. U manufakturi se osjeća sve veća nestašica rudače, pa je traže u bližoj okolini i u Kranjskoj, no pokazalo se, da ta rudača ne valja za izradu željeznih predmeta, pa je zbog toga u njoj 1785. obustavljen sav rad.

Slijedi prijevod originalnog teksta, koji se čuva u Državnom arhivu u Zagrebu u skupini: *Urbarialia et conscriptiones*. Tekst je preveo E. Laszowski, v. Prilog za povijest industrije željeza u Čabru za vrijeme Zrinskih. *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arhiva*, Zagreb 1917, sv. 1—2, str. 5.

Kuća ili kurija bila je u Čabru spoda zidana, a gore drvena na tri sprata (*contignatio*) s četiri sobe i dolje s podrumom i nuzgrednim prostorijama, prikladna za stanovanje.

III. TABELA RADNIČKIH PRIHODA I RASHODA POTKRAJ
XIX. STOLJEĆA

Industrija	Nadnice kvalificiranih radnika		Cijene živežnih namirnica					
	maksim.	minim.	kruh	krumpir	meso	šećer	mast	sol
kemijska	2,40 for	75 novč.	1 kg 15 novč.	1 kg 3 novč.	1 kg 40 novč.	1 kg 48 novč.	1 kg 80 novč.	1 kg 12 novč.
užitka, duhana, cikorijske	2,40 for	45 novč.						
stakla i gline	3 for. ¹	20 novč.						
drva	3 for.	42 novč.						
kože	3 for.	1 for.						
papira	2 for.	35 novč.						
tekstila	2,33 for	70 novč.						
pokućstva	3 for.	33 novč.						
tiskare	3,66 for.	42 novč.						
opeke i grade	3,70 for.	50 novč.						
strojarnice	2 for.	70 novč.						
paromlini, hrana	4,16 for.	60 novč.						
likera	3,33 for.	40 novč.						

¹ Forinta je imala 100 novčića.

S A D R Ź A J

	Strana
I. Prvi prodor merkantilizma Leopolda I. (1657—1705) i Karla VI. (1711—1740)	5
1. Čabarska manufaktura i njeni proizvodi potkraj XVII. stoljeća	5
2. Ekonomsko stanje Istre sredinom XVII. stoljeća	7
3. Neostvaren projekt o osnivanju staklane u Gorskom Kotaru g. 1711.	9
II. Doba Marije Terezije (1740—1780)	11
4. Povlastice riječke šećerane iz godine 1750.	11
5. Friedrich Wilhelm Taube o ekonomskom stanju Slavonije godine 1776.	14
III. Razdoblje prvih dvaju carskih apsolutizama (1780—1835)	17
6. O manufakturi platna u Bakru potkraj XVIII. stoljeća	17
7. Opće privredno stanje Rijeke i Hrvatskog Primorja 80-tih godina XVIII. stoljeća	18
8. Jerolim Bajamonti o podizanju dalmatinske poljoprivrede godine 1791.	20
9. Prijedlog Siegfrieda Taufferera zagrebačkom biskupu Maksimilijanu Vrhovcu o potrebi izvoza našega drva u Španiju potkraj XVIII. stoljeća	21
10. Carska povlastica karlovačkom trgovcu Valentinu Callneru godine 1792. za osnivanje trgovačkog društva	25
11. Opće privredno stanje Slavonije i Hrvatske početkom XIX. stoljeća	26
12. Opće stanje privrede u Dalmaciji početkom XIX. stoljeća	29
13. Poljoprivredno stanje Istre na početku XIX. stoljeća	34
IV. Ilirski preporod (1835—1848)	37
14. Riječka tvornica papira godine 1835.	37
15. Opis staklane Osredak kraj Samobora iz godine 1839.	39
16. Misli Ferde Franje Šporera o privredi Hrvatske godine 1840.	46
16a. O koristi reguliranja Save	45
17. Zalaganje Ljudevita Vukotinovića za napredak privrede u Hrvatskoj godine 1845.	50
18. Prijedlog za osnivanje »Rudarskog društva« u Hrvatskoj godine 1847.	53
19. Prilike u staklani Zvečevo (Slavonija) godine 1848.	58
V. Bachov apsolutizam (1851—1860)	63
20. Anonsa zagrebačke tvornice kamenine iz godine 1851.	63
21. Stanje svilarstva u Križevcima godine 1853.	64
22. O društvu bavarskih kapitalistah i njihovu eksploatairanju šuma u Hrvatskoj godine 1858.	66
	69
VI. Prednagodbenjačko razdoblje (1861—1867)	
23. Stanje šumarstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Vojnoj Krajini i Dalmaciji sredinom XIX. stoljeća	69

24. Privredno stanje Dalmacije sredinom XIX. stoljeća	72
25. Privredno stanje Vojne Krajine sredinom XIX. stoljeća	74
26. Opće stanje privrede u Hrvatskoj i Slavoniji sredinom XIX. stoljeća	76
27. Brojčani pregled parostrojeva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji i Vojnoj Krajini godine 1863.	85
28. Molba Zagrepčanina Vatroslava Simonija kr. dvorskoj kancelariji u Beču za osnivanje tvornice koža u Zagrebu potkraj 1864.	90
VII. Nagodbeno i Mažuranićevo doba (1868—1880)	93
29. O potrebi osnivanja tvornica u Hrvatskoj godine 1872.	93
30. Narodno gospodarstvo i hrvatska vlada godine 1875.	96
VIII. »Pretkhuenovština« i »Khuenovština« (1881—1903)	101
31. Istra i Primorje cislitavsko na tršćanskoj izložbi	101
32. Rijeka na tršćanskoj izložbi godine 1882.	105
33. Industrija Hrvatske na tršćanskoj izložbi godine 1882.	105
34. Osnivanje tvornice pamučnih tkanina u Dugoj Resi godine 1884.	112
35. Strani kapital u Hrvatskoj potkraj XIX. stoljeća	115
36. Kapitalizam prema produkciji u Hrvatskoj potkraj XIX. stoljeća	118
37. Industrija na jubilarnoj izložbi hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga društva u godine 1891.	120
38. Mlinarska proizvodnja Hrvatske i Slavonije na gospodarskoj izložbi godine 1891.	126
39. Istarski izložci na jubilarnoj izložbi u Zagrebu godine 1891.	129
40. O vinogradarstvu Dalmacije potkraj XIX. stoljeća	131
41. Nekadašnja novinska propaganda iskorištena u industrijske svrhe u Zagrebu godine 1894.	133
42. Položaj obrta i industrije u Hrvatskoj potkraj XIX. stoljeća	137
43. Hrvatska na svjetskoj izložbi u Parizu godine 1900.	143
Napomena	148
I. Tabelarni pregled manufaktura na području zagrebačke županije krajem XVIII. stoljeća	149
II. Tabela radnog vremena i broja uposlenog radništva krajem XIX. stoljeća	149
III. Tabela prihoda i rashoda radničkih krajem XIX. stoljeća	150

Ovu je knjigu odobrio Savjet za prosvjetu NRH rješenjem br. 5172/57 od 16. IX. 1957. — Izdavač: ŠKOLSKA KNJIGA, poduzeće za izdavanje školskih knjiga i udžbenika, Zagreb, Prilaz JNA 2. — Stručni redaktor: M. Žeželj — Tehnički redaktor: S. Maček, Štampanje završeno prosinca 1957.